

Zəngəzur dəhlizi - regional və global miqyasda yeni əməkdaşlıq imkanları yaradan layihə

XXI əsrin dəyişən siyasi və iqtisadi reallıqları nəqliyyat-kommunikasiya dəhlizlərinin strateji əhəmiyyətini daha da artırıb. Bu kontekstdə Zəngəzur dəhlizi (TRIPP) regional və global miqyasda yeni əməkdaşlıq imkanları yaradan mühüm layihələrdən biri kimi dünyanın maraq dairəsindədir. Xüsusilə Şərq ilə Qərb, Şimal ilə Cənub arasında əlaqələrin gücləndirilməsində əsas mərkəz olaraq ticarət, logistika və investisiya axınlarını sürətləndirəcək, regionun iqtisadi integrasiyasına və sabitliyinə töhfə verəcək.

Azərbaycan, Türkiyə və Mərkəzi Asiya ölkələrini birləşdirən bu dəhliz təkcə nəqliyyat layihəsi deyil. TRIPP həm də regionda sabitliyin, təhlükəsizliyin və davamlı inkişafın təmin olunmasına xidmət edən strateji təşəbbüs və yol xəritəsidir. Məhz bu reallıq regionun gələcək iqtisadi və siyasi mənzərəsini müəyyənləşdirən mühüm layihə kimi diqqət mərkəzindədir. Bu dəhliz Azərbaycanın əsas hissəsini Naxçıvan Muxtar Respublikası ilə birləşdirməklə yanaşı, Türkiyə üzərindən Avropa bazarlarına birbaşa çıxışı da təmin edəcək. TRIPP çərçivəsində Zəngəzur dəhlizi Şərq-Qərb və Orta dəhlizin əsas komponentlərindən birinə çevrilərək yük və sərnişin daşımalarının daha sürətli, təhlükəsiz və səmərəli həyata keçirilməsinə imkan yaradacaq.

Bu gün Zəngəzur dəhlizinin (TRIPP) tikintisi region üçün yeni mərhələnin başlanğıcı kimi qiymətləndirilir. Uzun illər bağlı qalmış nəqliyyat-kommunikasiya xətlərinin bərpası texniki məsələ olmaqla yanaşı, iqtisadi və siyasi baxımdan da mühüm addımdır. Layihənin reallaşması yük və sərnişin daşımalarını sürətləndirəcək, tranzit imkanlarını genişləndirəcək və regionu beynəlxalq ticarət marşrutlarının vacib halqasına çevirəcək. Logistika xərclərinin azalması, tranzit vaxtının qısalması və alternativ marşrutların formalaşması nəticəsində region ölkələri üçün yeni iqtisadi imkanlar yaranacaq. Mütəxəssislərin fikrincə, bu layihə qarşıdurmadan daha çox inkişaf və integrasiya vəd edir. Azərbaycanın bu istiqamətdə mövqeyi isə yalnız siyasi bəyanatlarla tamamlanmır, konkret və ardıcıl addımlarla təsdiqlənir.

Rəsmi Bakı dəhlizin reallaşması üçün öz üzərinə düşən öhdəlikləri yerinə yetirdiyini və infrastruktur hazırlığının böyük ölçüdə tamamlandığını açıq şəkildə ortaya qoyur. Bu reallıqlar Prezident İlham Əliyevin yanvarın 5-də yerli televiziya kanallarına verdiyi müsahibədə səsləndirdiyi fikirlərdə də aydın ifadəsini tapıb: "Bizim Ermənistan sərhədinə gedən yollarımız - həm dəmir yolu, həm avtomobil yolu, demək olar ki, tezliklə hazır olacaq. Avtomobil yolunun hazırlığı təxminən 95 faizdir. Dəmir yolunun fiziki hazırlığı 70 faizdir. Biz işi sürətləndirə də bilərik. Amma Ermənistan ərazisində hələ heç bir iş görülmədiyi üçün buna da böyük ehtiyac görmürük. Çünki Ermənistan ərazisində 42 kilometr yol inşa edilməlidir. Paralel olaraq Naxçıvan ərazisində - bildiyiniz kimi, yolun uzunluğu təxminən 190 kilometrdir - onun böyük hissəsi var. Düzdür, vəziyyəti o qədər də yaxşı deyil, ancaq bu gün mövcud ola biləcək yükləri aparmaq üçün o yol kifayət edir. Həm Ordubad, həm də Sədərək istiqamətində olmayan hissələr də var. İndi biz orada olmayan dəmir yollarını tikməyə başlamışıq və hesab edirəm ki, bir-iki ilə o da başa çatacaq".

Dövlət başçısı yolun qalan hissəsi ilə bağlı fikirlərini bölüşərkən bildirib ki, Zəngəzur dəhlizi (TRIPP) xarici investorlar üçün açıqdır və bu istiqamətdə sərmayə qoymaq istəyən hər kəs dəvət olunur. Layihə tam başa çatdıqdan sonra dəhlizin illik yükötürmə qabiliyyətinin 15 milyon tona çatacağı gözlənilir ki, bu da TRIPP yolunun global ticarət baxımından nə qədər önəm-

li olduğunu açıq şəkildə nümayiş etdirir. Zəngəzur dəhlizi (TRIPP) Şərq-Qərblə yanaşı, Şərq-Cənub və Şimal-Cənub marşrutlarının da mühüm qollarından birinə çevriləcək. Bu dəhlizin açılması ilə sovet dövründə mövcud olmuş Rusiya-Azərbaycan-İran nəqliyyat xəttinin bərpası mümkün olacaq. Beləliklə, Şimal-Cənub marşrutu üzrə yeni alternativ yol formalaşacaq. Naxçıvandan çıxan yolun bir istiqaməti Türkiyə və Avropaya, digər istiqaməti isə İran, Fars körfəzi və Yaxın Şərqə uzanacaq. Yolun reallaşması artıq həll olunmuş məsələdir və bu layihədən kənarda qalmaq Ermənistan üçün ciddi strateji itki demək olar. "Mən inanmıram ki, Ermənistan bu məsələdən boyun qaçırsın, bu, özünəqəsd kimi qiymətləndirilə bilər. Xüsusilə nəzərə alsaq ki, Amerika Prezidenti Tramp bu yola öz adını verib, artıq bu, onun yoludur. Ermənistandan da gələn xəbərlər onu göstərir ki, bu il bu yolun fiziki tikintisi nəzərdə tutulur", - deyər Prezident fikirlərini bildirib.

Dənizlərə çıxışı olmayan Ermənistan uzun illər davam etdirdiyi işğalçı siyasət nəticəsində regional enerji və nəqliyyat layihələrindən kənarda qalaraq öz iqtisadi inkişaf perspektivlərini bilərəkdən məhdudlaşdırıb. Azərbaycan isə bu boşluğu doldurmaq üçün genişmiqyaslı infrastruktur layihələrini reallaşdıraraq tikintini sürətləndirir. Dövlət başçısı bəhs olunan müsahibədə yolun perspektivini Ermənistanın gələcəyi ilə belə əlaqələndirib: "Ermənistan indiki dalan vəziyyətindən çıxıb bilər və çıxacaq. Azərbaycanla Ermənistan arasında yollar açılacaq. Türkiyə ilə Ermənistan arasında yollar açılacaq. Ermənistan Naxçıvan vasitəsilə İranın dəmir yollarına, Azərbaycan vasitəsilə Rusiyanın dəmir yollarına çıxış əldə edəcək. Yəni bu, Ermənistan üçün də faydalıdır".

Hazırkı reallıqlar göstərir ki, əməkdaşlıqdan imtina deyil, integrasiya region üçün yeganə çıxış yoludur. Qeyd edək ki, dəhlizə maraq yalnız Azərbaycanla məhdudlaşmır, Türkiyə, Gürcüstan, Qazaxıstan, Özbəkistan, Çin və Rusiya bu marşrutu Orta dəhlizin əsas halqalarından biri kimi dəyərləndirir. Bu da layihənin global əhəmiyyətini aydın şəkildə ortaya qoyur. Xüsusilə Çin yüklərinin Avropa bazarlarına daşınmasında Zəngəzur dəhlizi strateji əhəmiyyət daşıyır. Bu marşrut yüklərin daha qısa vaxtda və təhlükəsiz şəkildə çatdırılmasına imkan yaradaraq Orta dəhlizin rolunu gücləndirir. Çindən Avropaya uzanan Orta dəhliz TRIPP vasitəsilə daha da güclənəcək və Azərbaycan bu strateji yolun həm coğrafi, həm də iqtisadi mərkəzinə çevriləcək. Bakı-Tbilisi-Qars dəmir yolu ilə birləşən marşrut ölkəmizi Qafqazın əsas nəqliyyat qovşağına çevirir, ticarətin canlandığı və strateji marşrutların kəsişdiyi region mərkəzini formalaşdırır.

Göründüyü kimi, Zəngəzur dəhlizinin (TRIPP) fəaliyyətə başlaması üçün Azərbaycan genişmiqyaslı infrastruktur layihələrini ardıcıl şəkildə həyata keçirir. Horadiz-Ağbend dəmir yolunun tikintisi sürətlə davam edir və bu xətt təkcə nəqliyyat marşrutu deyil, uzun illər blokada qalmış Naxçıvanı Azərbaycanın əsas hissəsi ilə birləşdirən can damarıdır. Paralel olaraq avtomobil yolları salınır, körpülər və tunellər inşa olunur, müasir mühəndis texnologiyaları ilə yeni infrastruktur formalaşdırılır. Bu proseslər ilk baxışda texniki xarakter daşısa da, əslində, regionun iqtisadi dirçəlişinə xidmət edir. Hava limanlarının, sərhəd-keçid və gömrük məntəqələrinin qurulması dəhlizin logistika və ticarət mərkəzinə çevriləcəyini təsdiq edir. Və bütün bunlar onu deməyə əsas verir ki, yaxın illərdə bu marşrut üzrə tranzit axınlarının artması Azərbaycanın regionda nəqliyyat liderliyini daha da möhkəmləndirəcək.

***Züleyxa ƏLİYeva,**
"Azərbaycan"*

